РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію
Євдоченко Олени Сергіївни
«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХІМІКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертації. Підготовка майбутніх фахівців-хіміків є одним із пріорітетних напрямків сучасних професій в Україні, які мають особливу підтримку від держави. Така затребуваність хіміків також зумовлена розвитком науково-технічного прогресу суспільства, впровадженням інноваційних технологій у виробництво, а також соціально-економічними реаліями України зокрема та світу в цілому.

Сучасні хімічні лабораторії різноманітних виробництв, підприємств та установ, у яких проводяться дослідження якісного та кількісного контролю на різних етапах: від аналізу якості сировини – до дослідження якості кінцевої продукції та пошуку сучасних технологій, спрямованих на зменшення забруднення навколишнього середовища – все це та багато іншого залежить від якісної підготовки висококваліфікованих хіміків-фахівців.

Дисертантом опрацьовано низку наукових досліджень, які всебічно розглядають актуальну проблему формування професійної компетентності майбутніх хіміків у закладах вищої освіти. На наш погляд, важливим також є вирішення проблеми суперечностей між вимогами, які висуваються нормативними документами держави до фахівців хімічної галузі та наявним змістом фахової підготовки майбутніх хіміків у закладах вищої освіти. Окреслені проблематики та їх всебічне вивчення дозволить у подальшому оперувати педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх хіміків в закладах вищої освіти. Здобуті вміння виконувати хімічний експеримент та аналізувати одержані результати досліджень стануть важливими критеріями відбору конкурентноспроможних фахівців на ринку праці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної теми «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка (державний реєстраційний номер 0110U002274). Тему дисертації затверджено вченою

радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 26.10.2018 р.).

Особистий внесок дисетанта в отриманні наукових результатів полягає: у здійсненні аналізу понять «компетентність» та «професійна компетентність» у системі фахової підготовки здобувачів вищої освіти; визначенні та характеристиці структурних компонентів професійної компетентності майбутніх хіміків; оновленні навчально-методичного забезпечення та практичній реалізації низки обов'язкових освітніх компонент професійного спрямування; розробці авторських навчально-методичних посібників для викладання низки освітніх компонент (інструктивно-методичних матеріалів для лабораторних занять, методичних рекомендацій до організації самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 102 «Хімія»), у яких наведено інструкції щодо техніки виконання хімічних експериментів, підібрано систему індивідуалізованих, диференційованих за рівнем складності експериментальних завдань. Також автором особисто опрацьовано та систематизовано сучасні наукові джерела, що стосуються тематики досліджень, проведено статистичну обробку результатів наукових досліджень, сформульовано висновки роботи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в експериментальній перевірці авторської моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх хіміків; дослідно-експериментальному визначенні рівня сформованості професійної компетентності майбутніх хіміків на констатувальному та формувальному етапах; оновленні навчально-методичного забезпечення (силабусів, навчальних і робочих програм), практичній реалізації низки обов'язкових освітніх компонент, розробці авторських навчально-методичних посібників для викладання освітніх компонент (інструктивно-методичних матеріалів для виконання лабораторних занять, методичних рекомендацій до організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти).

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів. Дисертаційна робота викладена логічно, ґрунтовно, окреслює методологію наукових підходів до розв'язання поставлених завдань. Дисертант вдало поєднала теоретико-наукові та експериментальні підходи, що дозволило чітко виокремити наявні суперечності, які потребують розв'язання та визначення основних напрямків дослідження обраної проблематики. Автор грамотно проводить експеримент, доводить його результативність за допомогою якісного і кількісного аналізу, а результати дослідження належним чином апробовує у вітчизняних та зарубіжних публікаціях. Заслуговує схвалення коректність визначення мети, об'єкта, предмета

дослідження. Погоджуємось із окресленими завданнями дисертаційної роботи. Таким чином, аналіз основних позицій дисертації дозволяє скласти загальне позитивне уявлення про науковий апарат роботи, її теоретичні засади та визначає наукову цінність.

Наукова новизна отриманих результатів визначається обраною темою дослідження, його теоретичною та практичною значимістю з огляду на актуальність обраного напряму. Так, в роботі *вперше* теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель і педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків у закладах вищої освіти, охарактеризовано сучасні наукові підходи до формування професійної компетентності майбутніх хіміків, здійснено ґрунтовний порівняльний аналіз освітніх програм і навчальних планів підготовки майбутніх хіміків у провідних вітчизняних і закордонних закладах вищої освіти; визначено структурні компоненти професійної компетентності майбутніх хіміків, її критерії, показники та рівні сформованості; *уточнено* сутність понять «професійна компетентність», «професійна компетентність хіміків», «підготовка», «фахова підготовка хіміків», «освітнє середовище», «професійна діяльність», «педагогічні умови», «педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків»; *удосконалено* зміст, форми, методи формування професійної компетентності майбутніх хіміків; *подальшого розвитку* набув методичний супровід реалізації фахової підготовки хіміків у закладах вищої освіти.

Позитивним моментом роботи також є впровадження її результатів в освітній процес Житомирського державного університету імені Івана Франка, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова, Волинського національного університету імені Лесі Українки, що підтверджує практичну значимість одержаних результатів дисертаційного дослідження та допоможе формувати професійну компетентність майбутніх хіміків.

Основні публікації, що стосуються змісту дисертації. Результати дисертаційних досліджень висвітлено у 30 публікаціях, 19 з яких – одноосібні; 1 стаття опублікована у зарубіжному періодичному виданні, 6 статей у наукових фахових виданнях України, також є 4 навчально-методичні посібники та 19 тез доповідей на конференціях різного рівня.

Дисертаційна робота не містить текстових запозичень, а використані цитати оформлені відповідно з покликаннями на першоджерела. Жодних порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та рекомендації до роботи. В цілому, дисертаційна робота викликає позитивне враження, є науково обгрунтованою та завершеною працею автора. Нами запропоновано такі зауваження та рекомендації:

1. У дисертаційній роботі проведено порівняльний аналіз освітніх програм і навчальних планів фахової підготовки майбутніх хіміків у провідних вітчизняних і закордонних закладах вищої освіти, проте робота значно збагатилася б зазначенням результатів аналізу не лише навчальних планів, а й форм, методів і засобів підготовки майбутніх хіміків у закордонних закладах вищої освіти, що дозволило б імплементувати досвід у практику вітчизняної системи професійної підготовки хіміків у закладах вищої освіти.

2. У роботі визначено значну різноманітність галузей працевлаштування хіміків (с. 46). Також дисертант зазначає «різноманітність сфер реалізації професійної діяльності хіміків відрізняється залежно від місця працевлаштування, посадових обов'язків, специфіки діяльності підприємств тощо». На нашу думку, було б доцільним вказати перелік посад і професійних обов'язків працевлаштованих здобувачів і випускників. Саме це дозволило б обґрунтовано говорити про професійні обов'язки майбутніх хіміків.

3. Проведений педагогічний експеримент (2020-2022 роки) дозволяє констатувати рівень сформованості компетентностей вступників (випускників закладів загальної середньої освіти) та здобувачів вищої освіти на початковому етапі навчання, коли навчання в закладах освіти проводилося в традиційній аудиторній формі або в умовах короткотривалого дистанційного навчання. Цікаво було б дізнатися, як буде реагувати розроблена модель професійної підготовки майбутніх хіміків на зміни вхідного рівня підготовленості вступників в умовах тривалого дистанційного навчання (карантинний та воєнний) в закладах освіти; а також профілізації навчання в закладі загальної середньої освіти, введення інтегрованих курсів у старшу школу та реалізацію Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), як вихідних умов її реалізації.

Хочемо відмітити, що зазначені вище зауваження мають дискусійний характер і не зменшують теоретичної та практичної значимості роботи, сформульованих висновків, а дисертант за потреби зможе їх врахувати у своїй майбутній науковій та професійній діяльності.

Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6-9 Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії. Представлена до захисту дисертація «Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків у процесі фахової підготовки в

закладах вищої освіти» є повноцінним завершеним науковим доробком. Враховуючи актуальність роботи, поставлену мету та завдання, використану методологію досліджень, практичну значимість одержаних результатів та сформульовані логічні висновки роботи, вважаємо, що представлена на рецензію робота є цілком завершеною самостійною науковою працею, яка відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор Євдоченко Олена Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:
кандидат хімічних наук, доцент,
доцент кафедри хімії
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Олександр КАМІНСЬКИЙ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені ІВАНА ФРАНКА
ВІДДІЛ КАДРІВ
к. 02125208
Україна